

Мар'яна Коваль, студентка 1 курсу ОР «Магістр»

педагогічного факультету

Ірина Гуменюк, кандидат філологічних наук,

доцент кафедри початкової освіти

ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Постановка проблеми. Проблема формування креативної особистості займає важливе місце в системі педагогіки. Тенденція підходу особистості до творчого досягнення поставлених цілей у психолого-педагогічній літературі має назву «креативність» [2].

Починаючи з 1950-х років творчості приділяють більше уваги в галузі психології та освіти. Творчість визнають цінним надбанням, що сприяє індивідуальному та суспільному розвитку. Незважаючи на більш ніж півстоліття досліджень, ця здатність досі не повністю вивчена. Хоча дослідження креативності тривають у всьому світі, рівень розкриття проблеми в працях українських педагогів залишається недостатнім. Розвиток творчих здібностей дітей у навчальних закладах – складна робота.

Аналіз досліджень і публікацій. З проблемою креативності і досі виникає безліч запитань, ця тема на сьогодні є найбільш закритою частиною людської активності. Саме тому проблема розвитку креативного мислення в молодшому шкільному віці за допомогою нестандартних занять українською мовою потребує прискіпливого вивчення.

Більшість дослідників сходяться на думці, що молодший шкільний вік є найбільш продуктивним для розвитку креативності, оскільки саме в цей період відбувається становлення новоутворень, від яких багато в чому залежить творчий успіх / неуспіх дорослої людини. Дослідження зарубіжних науковців (Дж. Гілфорда, Е. Торранса, Л. Термена, Р. Стернберга, М. Воллаха), вітчизняних психологів (Л. Данилової, З. Калмикової,

А. Пономарьова, В. Тютюнника та ін.) в галузі творчого мислення досить глибоко теоретично обґрунтовані, проте робота над удосконаленням креативності, як і раніше, є актуальною.

Мета статті – дослідити філософсько-методологічні засади формування креативного мислення учнів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Творчість дуже важлива в індивідуальній та соціальній сферах. З індивідуальної точки зору, це допомагає вирішити проблеми в повсякденному житті. З соціального погляду творчі особистості є лідерами, які впроваджують інновації у сферах мистецтва, науки та технологій і впливають на людство. Для освіти дуже важливо розвивати креативність. Від розвитку креативності залежить майбутній розвиток суспільства. Цей процес варто починати з виховання чуття дітей. Крім того, слід підтримувати кожен творчу поведінку та дію, особливо в дитячому віці [6].

Для того, щоб креативність дітей розвивалася, учителі повинні винагороджувати старанність учнів, створювати можливості для нової творчості дітей, а також забезпечувати сприятливе психологічне середовище та залишати місце для особистого самовираження дитини в навчальному процесі.

Навчати дітей творчості можуть лише талановиті педагоги. Отже, креативність як інтегрована властивість особистості вчителя характеризується такими ознаками:

- 1) пошуковий перетворювальний стиль мислення;
- 2) розвинені інтелектуальні та логічні здібності;
- 3) об'єктивне бачення проблеми;
- 4) творча та розвинена уява;
- 5) комунікативні навички;
- 6) здатність до самоврядування;
- 7) високий рівень загальної культури.

Відомо, що творчі особистості чутливі до проблем. Вони мають

здатність знаходити особливі відповіді на питання та люблять виконувати розумові вправи, мають сильне почуття гумору та багато інтересів, відкриті до нових вражень, толерантні до невизначеності, ризикують, впевнені в собі та володіють високим інтелектом.

Немає стандартної програми чи методу навчання, які можна застосувати для розвитку креативності. Вчителі повинні створювати більше можливостей для навчання всіх учнів і особливо для обдарованих. Завдання педагога – знайти способи розкривати творчість учнів.

Обдаровані і талановиті діти – це фундаментальна цінність для людського життя. Обдарованість і талант – це навички в таких галузях, як музика, танець, живопис, театр, математика та наука. Науковці переконані, що обдарованість залежить від освіти та середовища так само, як і від генетичних здібностей [1].

У початковій школі українська мова є одним із обов'язкових предметів, метою якого є навчити учнів мислити логічно, аналітично, систематично, критично та творчо, відтворювати своє мислення в мовленні. Дослідження показують, що існують значні кореляції між навичками творчого мислення, досягненнями в навчанні та загальною освітою. Тому можна з упевненістю сказати, що навички мислення вищого порядку відіграють вирішальну роль у високих досягненнях в українській мові. Вважається, що навички творчого мислення, які також називають креативністю, гарантують розвиток мовних навичок людини в цілому [3].

Дослідники пропонують цікавий погляд на творчість через інтегровану призму бізнесу, психології та освіти. Їх концепцію можна сформулювати в таких положеннях:

1) значна частина важкого концептуального підйому навколо творчості була зроблена в сферах психології, освіти та бізнесу;

2) творчість можна сприймати як самоціль (наслідок, продукт, результат) і як засіб для досягнення іншої мети (наприклад, інновації, організаційні зміни, здоров'я, щастя);

3) в освіті креативність «займає більш туманну позицію», і її швидше розглядають як поточний індикатор бажаного результату, ніж цінний результат сам по собі;

4) креативність трактують в контексті «поєднання оригінальності та відповідності завданням»;

5) у бізнесі креативність часто асоціюється з розробкою нових ідей, а потім із реалізацією цих ідей для «успіху» організації.

Загалом дослідники та практики погоджуються, що креативність є складним і багатогранним явищем, через що важко знайти загально визначення. У комплексному метааналітичному огляді літератури про творчість порівнюють 120 визначень креативності в роботах, присвячених дослідженню «рис», «характеристик» та інших особистих «атрибутів», які відрізняють висококреативних людей від їхніх однолітків. Ці численні атрибути згруповані в чотири великі категорії:

- 1) генерування ідей;
- 2) заглиблення в ідеї;
- 3) відкритість і сміливість досліджувати ідеї;
- 4) прислухатися до «внутрішнього голосу».

Ключова відмінність між творчими людьми та їх менш креативними однолітками полягає в «складності» їхніх тенденцій мислення та дій. Ті, хто схиляється до творчості, схильні об'єднати в собі весь спектр людських можливостей. Окрім розгляду індивідуального чи соціального, специфічного чи загального контекстів, є ще два виміри креативності, які зазвичай фігурують у дискусіях про творче навчання – його зв'язок з інтелектом і його зв'язок із мисленням.

Гілфорд був одним з перших, хто поставив під сумнів ідею того, що тести інтелекту можуть відповідним чином вимірювати креативність. Це ознаменувало перехід від концепції креативності як успадкованої риси генія до чогось, що можна розвивати в усіх нас і вимірювати щодня [5].

Отже, креативні мислителі – це ті, хто генерує ідеї та досліджує

можливості, ставить запитання, щоб розширити своє мислення, поєднує свої власні та чужі ідеї та досвід винахідливими способами, ставить під сумнів власні та чужі припущення, випробовує альтернативи чи нові рішення та дотримується ідеї відповідно до зміни обставин [4].

Аналізуючи сказане, пропонуємо визначення креативності, що фокусується на п'яти творчих звичках розуму: допитливості; стійкості; інтуїції; колаборації; дисципліні.

На сьогодні для України актуальна підготовка молодого покоління до життя та роботи в невизначеному економічному та соціальному середовищі, якщо вони хочуть процвітати в епоху все більш швидких змін. Потреба в добре розвиненому наборі навичок вищого рівня буде ключовою частиною інструментарію, який їм знадобиться, а здатність творчо мислити буде одним із найважливіших інструментів у цьому наборі. У навчальній програмі зменшується акцент на зубрінні та збільшується акцент на глибокому розумінні, здатності застосовувати знання для вирішення нових проблем і здатності мислити творчо. Світ швидко змінюється, і ми повинні бути здатними до креативності та адаптації відповідно до цих змін. Існує також емоційний аргумент, який наводить один із найвідоміших сучасних дослідників креативності Кен Робінсон: «Я мислю, отже, я існую». Почуття є постійним виміром людської свідомості, а також міркування [7].

Висновки. Отже, креативність – це унікальна здатність генерувати багато оригінальних ідей у нестандартних умовах. Існує чотири параметри креативності: оригінальність – здатність виробляти віддалені асоціації, незвичайні відповіді; семантична гнучкість – здатність ідентифікувати основну властивість об'єкта і запропонувати новий спосіб його використання; формована адаптивна гнучкість – здатність змінювати форму стимулу, щоб мати змогу бачити в ній нові риси та можливості використання; семантична спонтанна гнучкість – здатність продукувати різноманітні ідеї в неструктурованій ситуації.

Творче мислення молодших школярів – це розумова діяльність, яка

допомагає формулювати або вирішувати проблеми, приймати рішення та досягати розуміння. Це діяльність з пошуку відповіді та створення сенсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. Болонські обрії вищої освіти. *Світогляд*. 2007. № 1(3). С. 50–54.
2. Артемова О. І. Розвиток креативного мовлення молодших школярів: автореф. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Південноукраїнський держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2001. 20 с.
3. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : підручник / за ред. А. М. Богуш. Київ : Слово, 2015. 704 с.
4. Божко О. О., Богуславська В. Л. Цикл уроків навчання грамоти з використанням інтерактивних технологій. *Початкове навчання та виховання*. 2006. № 9. С. 10–13.
5. Вашуленко М. С. Методика навчання української мови в початковій школі: навч.-метод. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Літера ЛТД, 2020. 364 с.
6. Ващенко Т. Г. Діагностика моральних цінностей особистості школярів. *Рідна школа*. 1996. № 2. С. 24–25.
7. Грушко О. В. Досвід компонент-аналізу структури творчих здібностей молодших школярів. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Вінниця : ТД «Едельвейс і К», 2004. Серія: Педагогіка і психологія. Вип. 9. С. 167–171.